

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे
॥ द्वितीयाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ द्वितीयाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

हरिः ओ(४)म्।
प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति।
स एतं दशहोतारमपश्यत्।
तं मनसाऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बेऽजुहोत्।
ततो वै स प्रजा असृजत।
ता अस्मात्सृष्टा अपाक्रामन्।
ता ग्रहेणागृह्णात्।
तद्ग्रहस्य ग्रहत्वम्।
यः कामयेत् प्रजायेयेति।
स दशहोतारं मनसाऽनुद्रुत्य
दर्भस्तम्बे जुहुयात्।
प्रजापतिर्वै दशहोता ॥ १ ॥
प्रजापतिरेव भूत्वा प्रजायते।
मनसा जुहोति।
मन इव हि प्रजापतिः।
प्रजापतेराप्त्यै।

Please let us know of any errors in this text.

पूर्णया जुहोति।
 पूर्ण इव हि प्रजापतिः।
 प्रजापतेरात्यै।
 न्यूनया जुहोति।
 न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत।
 प्रजानागं सृष्ट्यै ॥ 2 ॥

दर्भस्तम्बे जुहोति।
 एतस्माद्वै योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत।
 यस्मादेव योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत।
 तस्मादेव योनेः प्रजायते।
 ब्राह्मणो दक्षिणत उपास्ते।
 ब्राह्मणो वै प्रजानामुपद्रष्टा।
 उपद्रष्टुमत्येव प्रजायते।
 ग्रहो भवति।
 प्रजानागं सृष्टानां धृत्यै।
 यं ब्राह्मणं विद्यां विद्वाग्सं यशो नर्च्छेत् ॥ 3 ॥

सोऽरण्यं परेत्य।
 दर्भस्तम्बमुद्ग्रथ्य।
 ब्राह्मणं दक्षिणतो निषाद्य।
 चतुर्होतृन्व्याचक्षीत।

ए॒तद्वै दे॒वानां॑ पर॒मं गुह्यं॑ ब्रह्म॑।
यच्चतु॑र्होतारः।
तदे॒व प्र॑का॒शं ग॑मयति।
तदे॒नं प्र॑का॒शं गु॒तम्।
प्र॒का॒शं प्र॒जानां॑ गमयति।
दर्भ॑स्त॒म्बमु॒द्ग्रथ्य॑ व्याच॑ष्टे ॥ 4 ॥

अ॒ग्नि॒वान् वै दर्भ॑स्त॒म्बः।
अ॒ग्नि॒वत्ये॒व व्याच॑ष्टे।
ब्रा॒ह्म॒णो दक्षि॑ण॒त उपा॑स्ते।
ब्रा॒ह्म॒णो वै प्र॒जाना॑मुपद्र॒ष्टा।
उ॒प॒द्र॒ष्टुम॒त्येवैनं॑ यशं ऋच्छ॑ति।
ई॒श्वरं॑ तं यशोऽर्तो॑रित्याहुः।
यस्यान्ते॑ व्या॒चष्ट॑ इति॑।
वर॑स्तस्मै दे॒यः।
यदे॒वैनं॑ तत्रो॑प॒नम॑ति।
तदे॒वावरु॑न्धे ॥ 5 ॥

अ॒ग्निमा॑दधा॒नो दश॑होत्रा॒ऽरणि॑मव॑दध्यात्।
प्रजा॑तमे॒वैन॒माध॑त्ते।
तेनै॒वोद्धु॑त्या॒ग्निहो॒त्रं जु॑हुयात्।
प्रजा॑तमे॒वैनञ्जु॑होति।

ह॒वि॒र्निर्व॑प्स्यं द॒श॒हो॒तारं॑ व्याच॑क्षीत।
 प्र॒जा॒तमे॒वैनं॑ निर्व॑पति।
 सा॒मि॒धे॒नीर॑नु॒क्ष्यं द॒श॒हो॒तारं॑ व्याच॑क्षीत।
 सा॒मि॒धे॒नीरे॒व सृ॒ष्ट्वाऽऽर॑भ्य॒ प्रत॑नुते।
 अथो॑ य॒ज्ञो वै द॒श॒हो॒ता।
 य॒ज्ञमे॒व त॑नुते ॥ 6 ॥

अ॒भि॒चर॑न्द॒श॒हो॒तारं॑ जुहु॒यात्।
 न॒व॒ वै पु॒रु॒षे प्रा॒णाः।
 नाभि॑र्द॒श॒मी।
 स॒प्रा॒णमे॒वैन॑म॒भिच॑रति।
 ए॒ताव॑द्वै पु॒रु॒षस्य॑ स्व॒म्।
 याव॑त्प्रा॒णाः।
 याव॑द्दे॒वास्या॑स्ति।
 तद॒भिच॑रति।
 स्व॒कृ॒त॒ इरि॑णे जुहोति प्र॒दरे॑ वा॑।
 ए॒तद्वा अ॒स्यै निर्ऋ॑तिगृहीतम्।
 निर्ऋ॑तिगृहीत ए॒वैनं॑ निर्ऋ॑त्या ग्राहयति।
 यद्वा॒चः क्रू॒रम्।
 तेन॑ वष॑ट्करोति।

वा॒च ए॒वैनं॑ क॒रेण॑ प्रवृ॑श्चति।
ता॒ जगा॑र्तिमा॒र्च्छति॑ ॥ 7 ॥

दश॑होता॒ सृष्ट्या॑ ऋ॒च्छेद्व्याच॑ष्टे रु॒न्ध ए॒व त॑नुते
नि॒र्ऋति॑गृहीतं प॒ञ्च च ॥ 1 ॥

प्र॒जाप॑तिरकामयत दर्शपूर्णमा॒सौ सृ॑जे॒येति॑।
स ए॒तं चतु॑र्होतारमपश्यत्।
तं मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ऽजुहोत्।
ततो॒ वै स दर्श॑पूर्णमा॒साव॑सृजत।
ताव॑स्मात्सृष्टावपा॑क्रामताम्।
तौ ग्रहे॑णागृह्णात्।
तद्ग्रह॑स्य ग्रह॒त्वम्।
दर्श॑पूर्णमा॒सावा॒लभ॑मानः।
चतु॑र्होतारं मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ जुहुयात्।
दर्श॑पूर्णमा॒सावे॒व सृ॒ष्ट्वाऽऽर॑भ्य॒ प्रत॑नुते ॥ 8 ॥

ग्रहो॑ भवति।
दर्श॑पूर्णमा॒सयोः॑ सृष्टयो॒र्धृत्यै॑।
सोऽका॑मयत चातुर्मा॒स्यानि॑ सृजे॒येति॑।
स ए॒तं पञ्च॑होतारमपश्यत्।
तं मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ऽजुहोत्।
ततो॒ वै स चा॑तुर्मा॒स्यान्य॑सृजत।

तान्य॑स्मात्सृ॒ष्टान्यपा॑क्रामन् ।
 तानि॒ ग्रहे॑णागृह्णात् ।
 तद्ग्रह॑स्य ग्रह॒त्वम् ।
 चा॒तुर्मा॒स्यान्या॒लभ॑मानः ॥ 9 ॥

पञ्च॑होतारं॒ मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ जुहुयात् ।
 चा॒तुर्मा॒स्यान्ये॒व सृ॒ष्ट्वाऽऽर॑भ्य॒ प्रत॑नुते ।
 ग्रहो॑ भवति ।
 चा॒तुर्मा॒स्याना॑गं॒ सृ॒ष्टानां॑ धृ॒त्यै ।
 सोऽका॑मयत पशु॒बन्ध॑गं॒ सृ॒जे॒येति॑ ।
 स ए॒तगं॑ षड्भो॑तारमपश्यत् ।
 तं मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ऽजुहोत् ।
 ततो॒ वै स प॑शु॒बन्ध॑मसृजत ।
 सोऽस्मा॑त्सृष्टोऽपा॑क्रामत् ।
 तं ग्रहे॑णागृह्णात् ॥ 10 ॥

तद्ग्रह॑स्य ग्रह॒त्वम् ।
 प॒शुब॒न्धेन॑ य॒क्ष्यमा॑णः ।
 षड्भो॑तारं॒ मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑हव॒नीये॑ जुहुयात् ।
 प॒शुब॒न्धमे॒व सृ॒ष्ट्वाऽऽर॑भ्य॒ प्रत॑नुते ।
 ग्रहो॑ भवति ।
 प॒शुब॒न्धस्य॑ सृष्टस्य॒ धृ॒त्यै ।

सोऽकामयत सौम्यमध्वरगं सृजेयेति।
 स एतगं सप्तहोतारमपश्यत्।
 तं मनसाऽनुद्रुत्याहवनीयेऽजुहोत्।
 ततो वै स सौम्यमध्वरमसृजत ॥ 11 ॥

सोऽस्मात्सृष्टोऽपाक्रामत्।
 तं ग्रहेणागृह्णात्।
 तद्ग्रहस्य ग्रहत्वम्।
 दीक्षिष्यमाणः।
 सप्तहोतारं मनसाऽनुद्रुत्याहवनीये जुहुयात्।
 सौम्यमेवाध्वरगं सृष्ट्वाऽऽरभ्य प्रतनुते।
 ग्रहो भवति।
 सौम्यस्याध्वरस्य सृष्टस्य धृत्यै।
 देवेभ्यो वै यज्ञो न प्राभवत्।
 तमेतावच्छः समभरन् ॥ 12 ॥

यथ्सम्भाराः।
 ततो वै तेभ्यो यज्ञः प्राभवत्।
 यथ्सम्भारा भवन्ति।
 यज्ञस्य प्रभूत्यै।
 आतिथ्यमासाद्य व्याचष्टे।
 यज्ञमुखं वा आतिथ्यम्।

मुख॑त ए॒व य॒ज्ञं स॒म्भृत्य॑ प्र॒तनु॑ते ।
 अय॑ज्ञो वा ए॒षः ।
 योऽप॑त्नीकः ।
 न प्र॒जाः प्रजा॑येरन् ।
 पत्नी॑र्व्याच॑ष्टे ।
 य॒ज्ञमे॒वाकः॑ ।
 प्र॒जानां॑ प्र॒जन॑नाय ।
 उ॒प॒स॒त्सु व्याच॑ष्टे ।
 ए॒तद्वै प॒त्नीना॑मा॒यत॑नम् ।
 स्व ए॒वैना॑ आ॒यत॑नेऽव॑कल्पयति ॥ 13 ॥

त॒नुत॒ आ॒ल॒भ॑मानोऽगृ॒ह्णाद॑सृ॒जता॑भर॒ञ्जाये॑रन्त्षट्च ॥ 2 ॥

प्र॒जाप॑तिरकामयत् प्रजा॑येयेति ।
 स तपो॑ऽतप्यत ।
 स त्रि॒वृ॒त॒ग्ग् स्तोम॑मसृजत ।
 तं प॑ञ्चद॒शस्तोमो॑ मध्य॒त उद॑तृणत् ।
 तौ पू॑र्वप॒क्षश्चा॑परप॒क्षश्चा॑भवताम् ।
 पू॑र्वप॒क्षं दे॒वा अ॒न्वसृ॑ज्यन्त ।
 अ॒पर॒प॒क्षम॒न्वसृ॑राः ।
 ततो॑ दे॒वा अ॒भव॑न् ।

पराऽसुराः।

यं कामयेत् वसीयान्त्स्यादिति ॥ 14 ॥

तं पूर्वपक्षे याजयेत्।

वसीयानेव भवति।

यं कामयेत् पापीयान्त्स्यादिति।

तमपरपक्षे याजयेत्।

पापीयानेव भवति।

तस्मात्पूर्वपक्षोऽपरपक्षात्करुण्यतरः।

प्रजापतिर्वै दशहोता।

चतुर्होता पञ्चहोता।

षड्होता सप्तहोता।

ऋतवः संवत्सरः ॥ 15 ॥

प्रजाः पशव इमे लोकाः।

य एवं प्रजापतिं बहोर्भूयाग्ंस् वेद।

बहोरेव भूयान्भवति।

प्रजापतिर्देवासुरानसृजत।

स इन्द्रमपि नासृजत।

तं देवा अब्रुवन्।

इन्द्रं नो जनयेति।

सोऽब्रवीत्।

यथाऽहं युष्माग्स्तपसाऽसृक्षि।
एवमिन्द्रं जनयध्वमिति ॥ 16 ॥

ते तपोऽतप्यन्त।
त आत्मन्निन्द्रमपश्यन्।
तमब्रुवन्।
जायस्वेति।
सोऽब्रवीत्।
किं भागधेयमभिजनिष्य इति।
ऋतून्त्सवत्सरम्।
प्रजाः पशून्।
इमान्लोकानित्यब्रुवन्।
तं वै माऽऽहुत्या प्रजनयतेत्यब्रवीत् ॥ 17 ॥

तं चतुर्होत्रा प्राजनयन्।
यः कामयेत वीरो म आज्ञायतेति।
स चतुर्होतारं जुहुयात्।
प्रजापतिर्वै चतुर्होता।
प्रजापतिरेव भूत्वा प्रजायते।
जुजनदिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहेति ग्रहेण जुहोति।
आऽस्य वीरो जायते।
वीरगं हि देवा एतयाऽऽहुत्या प्राजनयन्।

आ॒दि॒त्याश्चाङ्गि॑र॒सश्च॑ सु॒व॒र्गे लो॒केऽस्पर्ध॑न्त।
व॒यं पूर्वे॑ सु॒व॒र्गं लो॒कमि॑याम व॒यं पूर्वं॑ इति॥ 18 ॥

त आ॒दि॒त्या ए॒तं प॑ञ्च॒हो॒तार॑मपश्यन्।
तं पु॒रा प्रा॑तरनुवा॒कादा॑ग्नी॒ध्रेऽजु॑हवुः।
ततो॒ वै ते पूर्वे॑ सु॒व॒र्गं लो॒कमा॑यन्।
यः सु॒व॒र्गका॑मः स्यात्।
स प॑ञ्च॒हो॒तारं॑ पु॒रा प्रा॑तरनुवा॒कादा॑ग्नी॒ध्रे जु॑हुयात्।
सं॒व॒त्स॒रो वै प॑ञ्च॒हो॒ता।
सं॒व॒त्स॒रः सु॒व॒र्गो लो॒कः।
सं॒व॒त्स॒र ए॒वर्तु॑षु॒ प्रति॑ष्ठाय।
सु॒व॒र्गं लो॒कमे॑ति।
तै॒ऽब्रु॑वन्नङ्गि॑र॒स आ॒दि॒त्यान् ॥ 19 ॥

क्व॑ स्थ।
क्व॑ वः स॒द्भ्यो ह॒व्यं व॑क्ष्याम् इति।
छ॒न्द॒स्स्वि॒त्यब्रु॑वन्।
गा॒य॒त्रि॒यां त्रि॒ष्टुभि॑ जग॒त्यामि॑ति।
तस्मा॑च्छ॒न्द॒स्सु स॒द्भ्य आ॑दि॒त्येभ्यः॑।
आ॒ङ्गी॒र॒सीः प्र॒जा ह॒व्यं व॑हन्ति।
वह॑न्त्यस्मै प्र॒जा ब॒लिम्।
ऐ॒न॒मप्र॑तिख्यातं गच्छति।

य ए॒वं वेद॑ ।
 द्वा॑द॒श मा॒साः प॒ञ्च॒र्त॒वः ।
 त्रय॑ इ॒मे लो॒काः ।
 अ॒सावा॑दि॒त्य ए॑क॒वि॒ंशः ।
 ए॒तस्मि॒न्वा ए॒ष श्रि॒तः ।
 ए॒तस्मि॒न्प्रति॑ष्ठितः ।
 य ए॒वमे॒तग्ग् श्रि॒तं प्रति॑ष्ठितुं वेद॑ ।
 प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति ॥ 20 ॥

स्या॑दि॒ति सं॒वत्स॒रो ज॑नय॒ध्वमि॒तीत्य॑ब्रवी॒त्पूर्व॑
 इत्या॑दि॒त्यानृ॒तवृ॒ष्पद॑चं ॥ 3 ॥

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत् प्र॒जाये॑येति ।
 स ए॒तं द॑श॒हो॒तार॑मपश्यत् ।
 तेन॑ द॒श॒धाऽऽत्मा॑नं वि॒धाय॑ ।
 द॒श॒हो॒त्राऽत॑प्यत ।
 तस्य॑ चि॒त्तिः स्रु॑गासीत् ।
 चि॒त्तमा॑ज्यम् ।
 तस्यै॒ताव॑त्ये॒व वा॑गासीत् ।
 ए॒तावा॑न् यज्ञ॒क्रु॒तुः ।
 स च॑तु॒र्हो॒तार॑मसृजत ।
 सोऽन॑न्दत् ॥ 21 ॥

असृ॑क्षि॒ वा इ॒ममि॑ति।
 तस्य॑ सोमो॑ ह॒विरासी॑त्।
 स चतु॑र्होत्राऽतप्यत।
 सोऽता॑म्यत्।
 स भूरि॑ति॒ व्याह॑रत्।
 स भूमि॑मसृजत।
 अ॒ग्निहो॒त्रं द॑र्शपूर्णमा॒सौ यजू॑र्ग॒षि।
 स द्विती॑यमतप्यत।
 सोऽता॑म्यत्।
 स भुव॑ इति॒ व्याह॑रत्॥ 22 ॥

सोऽन्तरि॑क्षमसृजत।
 चातु॑र्मा॒स्यानि॒ सामा॑नि।
 स तृती॑यमतप्यत।
 सोऽता॑म्यत्।
 स सुव॑रिति॒ व्याह॑रत्।
 स दिव॑मसृजत।
 अ॒ग्निष्टो॒ममु॒क्थ्यम॑तिरा॒त्रमृ॑चः।
 ए॒ता वै व्याह॑तय इ॒मे लो॒काः।
 इ॒मान्खलु॑ वै लो॒काननु॑ प्र॒जाः
 प॒शव॑श्छन्दा॒ग्सि॒ प्राजा॑यन्त।

य ए॒वमे॒ताः प्र॒जाप॑तेः प्रथ॒मा
व्याहृ॑तीः प्रजा॑ता वेद॑ ॥ 23 ॥

प्र प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्मिथुनैर्जा॑यते।
स पञ्च॑होतारमसृजत।
स ह॒विर्ना॑विन्दत।
तस्मै॒ सोम॑स्त॒नुवं॒ प्राय॑च्छत्।
ए॒तत्ते॑ ह॒विरि॑ति।
स पञ्च॑होत्राऽतप्यत।
सो॑ऽताम्यत्।
स प्र॒त्यङ्मु॑बाधत।
सो॑ऽसुरानसृजत।
तद॒स्याप्रि॑यमासीत् ॥ 24 ॥

तद्दु॒र्वर्ण॑गुं हि॒र॑ण्यमभवत्।
तद्दु॒र्वर्ण॑स्य हि॒र॑ण्यस्य जन्म।
स द्वि॒तीय॑मतप्यत।
सो॑ऽताम्यत्।
स प्रा॒ङ्मु॑बाधत।
स दे॒वान॑सृजत।
तद॑स्य प्रि॒यमा॑सीत्।
तथ्सु॒वर्ण॑गुं हि॒र॑ण्यमभवत्।

तथ्सुवर्णस्य हिरण्यस्य जन्म।
य एवगं सुवर्णस्य हिरण्यस्य जन्म वेद ॥ 25 ॥

सुवर्ण आत्मना भवति।
दुर्वर्णोऽस्य भ्रातृव्यः।
तस्मात्सुवर्णगुं हिरण्यं भार्यम्।
सुवर्ण एव भवति।
ऐनं प्रियं गच्छति नाप्रियम्।
स सप्तहोतारमसृजत।
स सप्तहोत्रैव सुवर्गं लोकमैत्।
त्रिणवेन स्तोमैर्नैभ्यो लोकेभ्योऽसुरान्प्राणुदत।
त्रयस्त्रिगुंशेन प्रत्यतिष्ठत्।
एकविगुंशेन रुचमधत्त ॥ 26 ॥

सप्तदशेन प्राजायत।
य एवं विद्वान्सोमेन यजते।
सप्तहोत्रैव सुवर्गं लोकमैति।
त्रिणवेन स्तोमैर्नैभ्यो लोकेभ्यो
भ्रातृव्यान्प्राणुदते।
त्रयस्त्रिगुंशेन प्रतितिष्ठति।
एकविगुंशेन रुचं धत्ते।
सप्तदशेन प्राजायते।

तस्मा॑त्सप्तद॒शस्तोमो॑ न नि॒रु॒ह्यः।
 प्र॒जाप॑तिर्वै सं॒प्तद॒शः।
 प्र॒जाप॑तिमे॒व म॑ध्य॒तो ध॑त्ते प्रजा॑त्यै ॥ 27 ॥

अ॒न॒न्द॒द्भुव॑ इति॒ व्याह॑र॒द्वेदा॑सी॒द्वेदा॑धत्त॒ प्रजा॑त्यै ॥ 4 ॥

दे॒वा वै वरु॑णमयाजयन्।
 स यस्यै॑ यस्यै॑ दे॒वता॑यै॒ दक्षि॑णा॒मन॑यत्।
 ताम॑ल्लीनात्।
 तेऽब्रु॑वन्।
 व्या॒वृ॒त्य॒ प्रति॑गृह्णाम।
 तथा॑ नो॒ दक्षि॑णा॒ न ल्ले॑ष्यतीति।
 ते व्या॒वृ॒त्य॒ प्रत्य॑गृह्णन्।
 ततो॒ वै तान्दक्षि॑णा॒ ना॒ल्ली॑नात्।
 य ए॒वं वि॒द्वान्व्या॒वृ॒त्य॒ दक्षि॑णां प्रतिगृह्णाति।
 नैनं॑ दक्षि॑णा॒ ल्ली॑नाति ॥ 28 ॥

राजा॑ त्वा॒ वरु॑णो नयतु देवि
 दक्षि॑णेऽग्नये॒ हिर॑ण्यमि॒त्याह॑।
 आ॒ग्ने॒यं वै हिर॑ण्यम्।
 स्वयै॒वैन॑दे॒वता॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
 सोमा॑य॒ वास॑ इत्या॒ह।
 सौ॒म्यं वै वासः॑।

स्वयै॒वैन॑दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
रु॒द्राय॑ गा॒मित्या॑ह।
रौ॒द्री वै गौः॑।
स्वयै॒वैन॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
वरु॑णा॒याश्व॑मित्या॑ह ॥ 29 ॥

वा॒रु॒णो वा अ॑श्वः।
स्वयै॒वैन॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
प्र॒जाप॑तये॒ पुरु॑ष॒मित्या॑ह।
प्रा॒जाप॑त्यो वै पुरु॑षः।
स्वयै॒वैन॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
मन॑वे॒ तल्प॑मित्या॑ह।
मा॒न॒वो वै तल्पः॑।
स्वयै॒वैन॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
उ॒त्ता॒नाया॑ङ्गीर॒सायान॑ इत्या॑ह।
इ॒यं वा उ॑त्ता॒न आ॑ङ्गीर॒सः ॥ 30 ॥

अ॒नयै॒वैन॑त्प्रति॑गृह्णाति।
वै॒श्वान॑र्य॒र्चा रथं॑ प्रति॑गृह्णाति।
वै॒श्वान॑रो वै दे॒वत॑या॒ रथः॑।
स्वयै॒वैन॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑गृह्णाति।
तेना॑मृ॒त॒त्वम॑श्या॒मित्या॑ह।

अ॒मृत॑मे॒वाऽऽत्म॑न्ध॒त्ते।
वयो॑ दा॒त्र इत्या॑ह।
वय॑ ए॒वैनं॑ कृ॒त्वा।
सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑मयति।
मयो॒ मह्य॑मस्तु प्रतिग्रही॒त्र इत्या॑ह ॥ 31 ॥

यद्वै शि॒वम्।
तन्मयः॑।
आ॒त्मन॑ ए॒वैषा॑ परी॒त्तिः।
क इ॒दं कस्मा॑ अदा॒दित्या॑ह।
प्र॒जाप॑तिर्वै कः।
स प्र॒जाप॑तये ददाति।
कामः॑ कामा॒येत्या॑ह।
कामे॑न हि ददाति।
कामे॑न प्रतिगृ॒ह्णाति॑।
कामो॑ दा॒ता कामः॑ प्रतिग्रही॒तेत्या॑ह ॥ 32 ॥

कामो॑ हि दा॒ता।
कामः॑ प्रतिग्रही॒ता।
काम॑ग्ं समु॒द्रमावि॑शेत्या॒ह।
समु॒द्र इ॒व हि॑ कामः॑।
नेव॑ हि काम॒स्यान्तो॑ऽस्ति।

न संमुद्रस्य॑।
 कामे॑न त्वा॒ प्रति॑गृह्णामीत्या॑ह।
 येन॒ कामे॑न प्रति॑गृह्णाति॑।
 स ए॒वैन॑म॒मुष्मि॑न्लो॒के काम॒ आग॑च्छति।
 कामै॒तत्त॑ ए॒षा ते॑ काम॒ दक्षि॑णेत्या॑ह।
 काम॑ ए॒व तद्य॑ज॒मानो॒ऽमुष्मि॑न्लो॒के
 दक्षि॑णामिच्छति।
 न प्र॑तिग्रही॒तरि॑।
 य ए॒वं वि॒द्वान्दक्षि॑णां प्रति॑गृह्णाति॑।
 अ॒नृणा॑मे॒वैनां॒ प्रति॑गृह्णाति ॥ 33 ॥

क्ली॒ना॒त्यश्व॑मित्या॑हाङ्गीर॒सः प्र॑तिग्रही॒त्र इत्या॑ह प्र॑तिग्रही॒तेत्या॑ह
 दक्षि॑णेत्या॑ह च॒त्वारि॑ च ॥ 5 ॥

अ॒न्तो वा ए॒ष य॒ज्ञस्य॑।
 यद्व॑श॒मम॑हः।
 द॒शमे॑ऽह॒न्त्सर्प॑रा॒ज्ञियां॑ ऋ॒ग्भिः स्तु॑वन्ति।
 य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ ग॒त्वा।
 अ॒न्नाद्य॑मव॑रुन्धते।
 ति॒सृभिः॑ स्तुवन्ति।
 त्रय॑ इ॒मे लो॒काः।
 ए॒भ्य ए॒व लो॒केभ्यो॒ऽन्नाद्य॑मव॑रुन्धते।

पृश्नि॑वती॒र्भवन्ति॑ ।

अन्नं॑ वै पृश्नि॑ ॥ 34 ॥

अन्न॑मे॒वावरु॑न्धते ।

मन॑सा॒ प्रस्तौ॑ति ।

मन॑सो॒द्गाय॑ति ।

मन॑सा॒ प्रति॑हरति ।

मन॑ इव॒ हि प्र॒जाप॑तिः ।

प्र॒जाप॑ते॒रात्यै॑ ।

दे॒वा वै सर्पाः॑ ।

तेषा॑मि॒यगं॑ रा॒ज्ञी ।

यथ्स॑र्परा॒ज्ञियां॑ ऋ॒ग्भिः स्तु॑वन्ति ।

अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति ॥ 35 ॥

चतु॑र्होतृन् होता॒ व्याच॑ष्टे ।

स्तु॒तमनु॑शग्सति॒ शान्त्यै॑ ।

अन्तो॑ वा ए॒ष य॒ज्ञस्य॑ ।

यद्व॑श॒ममहः॑ ।

ए॒तत्खलु॑ वै दे॒वानां॑ पर॒मं गुह्यं॑ ब्रह्म ।

यच्चतु॑र्होतारः ।

द॒शमे॑ऽह॒ग्श्चतु॑र्होतृन्व्याच॑ष्टे ।

य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ गु॒त्वा ।

प॒र॒मं दे॒वानां॑ गु॒ह्यं ब्र॒ह्माव॑रुन्धे ।
तदे॒व प्र॑का॒शं ग॑मयति ॥ 36 ॥

तदे॒नं प्र॑का॒शं गु॒तम् ।
प्र॒का॒शं प्र॒जानां॑ गमयति ।
वाचं॑ यच्छति ।
य॒ज्ञस्य॑ धृ॒त्यै ।
य॒ज॒मा॒नदे॒वत्यं॑ वा अ॒हः ।
भ्रा॒तृ॒व्यदे॒वत्यां॑ रा॒त्रिः ।
अ॒ह्ना रा॒त्रिं ध्या॑येत् ।
भ्रा॒तृ॒व्यस्यै॒व तल्लो॒कं वृ॑ङ्क्ते ।
यद्वि॒वा वाचं॑ वि॒सृ॒जेत् ।
अ॒हर्भ्रा॑तृ॒व्यायो॒च्छिग्ं॑षेत् ।
यन्न॑क्तं वि॒सृ॒जेत् ।
रा॒त्रिं भ्रा॑तृ॒व्यायो॒च्छिग्ं॑षेत् ।
अ॒धि॒वृ॒क्ष॒सूर्ये॑ वाचं॑ वि॒सृ॒जति॑ ।
ए॒ताव॑न्तमे॒वास्मै॑ लो॒कमु॒च्छिग्ं॑षति ।
याव॑दादि॒त्योऽस्त॒मेति॑ ॥ 37 ॥

पृ॒श्निं तिष्ठ॑न्ति गमयति शिग्ं॑षेत्पञ्च च ॥ 6 ॥

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत ।
ताः सृ॒ष्टाः सम॑श्लिष्यन् ।

ता रूपेणानुप्राविशत्।
तस्मादाहुः।
रूपं वै प्रजापतिरिति।
ता नाम्नाऽनुप्राविशत्।
तस्मादाहुः।
नाम वै प्रजापतिरिति।
तस्मादप्याऽमित्रौ सङ्गत्य।
नाम्ना चेदध्वयेते ॥ 38 ॥

मित्रमेव भवतः।
प्रजापतिर्देवासुरानसृजत।
स इन्द्रमपि नासृजत।
तं देवा अब्रुवन्।
इन्द्रं नो जनयेति।
स आत्मन्निन्द्रमपश्यत्।
तमसृजत।
तं त्रिष्टुग्वीर्यं भूत्वाऽनुप्राविशत्।
तस्य वज्रः पञ्चदशो हस्त आपद्यत।
तेनोदय्यासुरानभ्यभवत् ॥ 39 ॥

य एवं वेद।
अभि भ्रातृव्यान्भवति।

ते दे॒वा असु॑रैर्विजि॒त्य।
 सुव॑र्गं लो॒कमा॑यन्।
 तेऽमु॑ष्मिन्लो॒के व्य॑क्षुध्यन्।
 तेऽब्रु॑वन्।
 अ॒मुतः॑ प्र॒दानं॑ वा उ॒पजि॑जीवि॒मेति॑।
 ते स॒प्तहो॑तारं य॒ज्ञं वि॒धाया॒यास्य॑म्।
 आ॒ङ्गीर॒सं प्राहि॑ण्वन्।
 ए॒तेना॒मुत्र॑ कल्प॒येति॑ ॥ 40 ॥

तस्य॑ वा इ॒यं क्लृ॑प्तिः।
 यदि॒दं किञ्च॑।
 य ए॒वं वेद॑।
 कल्प॑तेऽस्मै।
 स वा अ॒यं म॑नु॒ष्येषु॑ य॒ज्ञः स॒प्तहो॑ता।
 अ॒मुत्र॑ स॒द्भ्यो दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हति।
 य ए॒वं वेद॑।
 उपै॑नं य॒ज्ञो न॑मति।
 सोऽम॑न्यत।
 अ॒भि वा इ॒मेऽस्मा॑न्लो॒काद्मुं॑ लो॒कं
 क॑मिष्यन्त॒ इति॑।
 स वाच॑स्पते॒ हृदि॑ति॒ व्याह॑रत्।

तस्मात्पुत्रो हृदयम्।
तस्मादस्माल्लोकादमुं लोकं
नाभिकांमयन्ते।

पुत्रो हि हृदयम् ॥ 41 ॥

ह्वयेते अभवत्कल्पयेतीति चत्वारि च ॥ 7 ॥

देवा वै चतुर्होतृभिर्यज्ञमतन्वत।
ते वि पाप्मना भ्रातृव्येणाजयन्त।
अभि सुवर्गं लोकमजयन्।
य एवं विद्वाग्श्चतुर्होतृभिर्यज्ञं तनुते।
वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयते।
अभि सुवर्गं लोकं जयति।
षड्वोत्रा प्रायणीयमासादयति।
अमुष्मै वै लोकाय षड्वोता।
घ्नन्ति खलु वा एतत्सोमम्।
यदभिषुण्वन्ति ॥ 42 ॥

ऋजुधैवैनमुं लोकं गमयति।
चतुर्होत्राऽऽतिथ्यम्।
यशो वै चतुर्होता।
यश एवात्मन्धत्ते।
पञ्चहोत्रा पशुमुपसादयति।

सुव॒र्ग्यो वै प॒ञ्च॑होता ।
यज॑मानः प॒शुः ।
यज॑मानमे॒व सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑मयति ।
ग्रहान्गृही॒त्वा स॒प्तहो॑तारं जुहोति ।
इन्द्रि॒यं वै स॒प्तहो॑ता ॥ 43 ॥

इन्द्रि॒यमे॒वात्म॑न्धत्ते ।
यो वै चतु॑र्होतृ॒ननु॑स॒व॒नं त॒र्पय॑ति ।
तृप्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ ।
उपै॑न॒ग्ं सोम॑पी॒थो न॑मति ।
ब॒हिष्प॒व॒मा॒ने द॑श॒हो॒तारं॒ व्याच॑क्षीत ।
माध्य॑न्दि॒ने प॑व॒माने॒ चतु॑र्होतारम् ।
आर्भ॑वे॒ पव॑माने॒ पञ्च॑होतारम् ।
पि॒तृय॒ज्ञे ष॑ड्द्वो॒तारम् ।
य॒ज्ञाय॒ज्ञिय॑स्य स्तो॒त्रे स॒प्तहो॑तारम् ।
अ॒नु॒स॒व॒नमे॒वैनाग्ं॑स्तर्पयति ॥ 44 ॥

तृप्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ ।
उपै॑न॒ग्ं सोम॑पी॒थो न॑मति ।
दे॒वा वै चतु॑र्होतृभिः स॒त्रमा॑सत ।
ऋद्धि॑परिमितं॒ यश॑स्कामाः ।
तै॑ऽब्रुवन् ।

यन्नः प्रथ॑मं यश॑ ऋ॒च्छात्।
 सर्वे॑षां न॒स्तथ्स॒हास॒दिति॑।
 सोम॑श्चतु॒र्होत्रा॑।
 अ॒ग्निः प॒ञ्चहोत्रा॑।
 धा॒ता षड्द्वौ॑त्रा ॥ 45 ॥

इन्द्रः॑ स॒प्तहो॑त्रा।
 प्र॒जाप॑तिर्दश॑होत्रा।
 तेषा॑गुं सोम॑गुं राजा॑नं यश॑ आ॒र्च्छत्।
 तन्त्य॑कामयत।
 तेनापा॑क्रामत्।
 तेन॑ प्र॒लाय॑मचरत्।
 तं दे॒वाः प्रै॒षैः प्रैष॑मैच्छन्।
 तत्प्रै॒षाणां॑ प्रैष॒त्वम्।
 नि॒विद्भि॑र्यवेदयन्।
 तन्नि॒विदां॑ निवि॒त्त्वम् ॥ 46 ॥

आ॒प्रीभि॑राप्नुवन्।
 तदा॒प्रीणा॑माप्रि॒त्वम्।
 तम॑ध्नन्।
 तस्य॑ यशो॒ व्य॑गृह्णत।
 ते ग्र॒हा अभ॑वन्।

तद्ग्रहाणां ग्रहत्वम्।
यस्यै॒वं वि॒दुषो॒ ग्रहा॑ गृह्यन्ते॑।
तस्य॒ त्वे॒व गृही॑ताः।
ते॑ऽब्रुवन्।
यो वै नः॒ श्रेष्ठोऽभू॑त् ॥ 47 ॥

तम॑वधिष्म।
पुन॑रिम॒ग्ं सु॑वामहा॒ इति॑।
तं छन्दो॑भिरसुवन्त।
तच्छ॑न्द॒सां छ॑न्द॒स्त्वम्।
साम्ना॒ समान॑यन्।
तथ्साम्नः॑ साम॒त्वम्।
उ॒क्थैरुद॑स्थापयन्।
तदु॒क्थाना॑मुक्थ॒त्वम्।
य ए॒वं वेद॑।
प्रत्ये॒व तिष्ठ॑ति ॥ 48 ॥

सर्व॑मायु॒रेति॑।
सोमो॒ वै यशः॑।
य ए॒वं वि॒द्वान्थसोम॑मा॒गच्छ॑ति।
यश॑ ए॒वैन॑मृच्छति।
तस्मा॑दाहुः।

यश्चै॒वं वेद॑ यश्च॒ न।
 तावु॒भौ सोम॑मागच्छतः।
 सोमो॒ हि यशः॑।
 तं त्वा व यशं ऋच्छ॑तीत्याहुः।
 यः सोमे॒ सोमं॑ प्राहेति।
 तस्मा॒त्सोमे॒ सोमः॑ प्रोच्यः।
 यशं॑ ए॒वैन॑मृच्छति ॥ 49 ॥

अ॒भि॒षु॒ण्वन्ति॑ स॒प्तहो॑ता तर्पयति षड्भो॑त्रा निवि॒त्त्वम॑भू॒त्तिष्ठ॑ति
 प्राहेति॑ द्वे च ॥ 8 ॥

इ॒दं वा अ॒ग्रे नै॒व किञ्च॑नासीत्।
 न द्यौ॑रासीत्।
 न पृ॑थि॒वी।
 नान्तरि॑क्षम्।
 तदस॑दे॒व स॒न्मनो॑ऽकुरु॒त॒ स्यामि॑ति।
 तद॑तप्यत।
 तस्मा॑त्तेपा॒नाद्धू॑मोऽजायत।
 तद्भू॑योऽतप्यत।
 तस्मा॑त्तेपा॒नाद्ग्निर॑जायत।
 तद्भू॑योऽतप्यत ॥ 50 ॥

तस्मा॑त्तेपा॒नाज्ज्योति॑रजायत।
 तद्भूयो॑ऽतप्यत।
 तस्मा॑त्तेपा॒नादर्चि॑रजायत।
 तद्भूयो॑ऽतप्यत।
 तस्मा॑त्तेपा॒नान्मरी॑चयोऽजायन्त।
 तद्भूयो॑ऽतप्यत।
 तस्मा॑त्तेपा॒नादु॑दारा अ॑जायन्त।
 तद्भूयो॑ऽतप्यत।
 तद्भ्रमि॑व॒ सम॑हन्यत।
 तद्व॒स्तिम॑भिनत् ॥ 51 ॥

स॒ संमु॑द्रोऽभवत्।
 तस्मा॑त्समु॒द्रस्य॒ न पि॑बन्ति।
 प्र॒जन॑नमिव॒ हि मन्य॑न्ते।
 तस्मा॑त्प्र॒शोर्जाय॑माना॒दापः॑ पु॒रस्ता॑द्यन्ति।
 तद्व॑श॒होता॑ऽन्व॑सृज्यत।
 प्र॒जाप॑तिर्वै दश॑होता।
 य ए॒वं तप॑सो वी॒र्यं वि॒द्वाग्स्तप्य॑ते।
 भव॑त्ये॒व।
 तद्वा इ॒दमापः॑ सल॒िलमा॑सीत्।
 सोऽरो॑दीत्प्र॒जाप॑तिः ॥ 52 ॥

स कस्मा॑ अ॒ज्ञि।
 यद्य॒स्या अ॒प्रति॑ष्ठाया॒ इति॑।
 यद॒प्स्व॑वाप॒द्यत॑।
 सा पृ॒थि॒व्य॑भवत्।
 यद॒व्यमृ॑ष्ट।
 तद॒न्तरि॑क्षमभवत्।
 यदूर्ध्व॑मुदमृष्ट।
 सा द्यौर॑भवत्।
 यदरो॑दीत्।
 तद॒नयो॑ रोद॒स्त्वम् ॥ 53 ॥

य ए॒वं वेद॑।
 नास्य॑ गृ॒हे रु॑दन्ति।
 ए॒तद्वा ए॒षां लो॒कानां॑ जन्म॑।
 य ए॒वमे॒षां लो॒कानां॑ जन्म॑ वेद॑।
 नैषु॑ लो॒केष्वा॒र्तिमा॑र्च्छति।
 स इ॒मां प्र॑ति॒ष्ठाम॑विन्दत।
 स इ॒मां प्र॑ति॒ष्ठां वि॒त्वाऽका॑मयत् प्रजा॑येयेति॑।
 स तपो॑ऽतप्यत।
 सोऽन्त॑र्वानभवत्।
 स ज॒घना॒दसु॑रानसृजत ॥ 54 ॥

तेभ्यो॑ मृ॒न्मये॒ पात्रेऽन्न॑मदुहत्।
 याऽस्य॒ सा त॒नूरासी॑त्।
 तामपा॑हत।
 सा तमि॑स्त्राऽभवत्।
 सोऽकाम॑यत् प्रजा॑येयेति॑।
 स तपो॑ऽतप्यत।
 सोऽन्त॑र्वानभवत्।
 स प्र॒जन॑नादे॒व प्र॒जा अ॑सृजत।
 तस्मा॑दि॒मा भूयि॑ष्ठाः।
 प्र॒जन॑ना॒द्ध्यैना॒ अ॑सृजत ॥ 55 ॥

ताभ्यो॑ दा॒रुमये॒ पात्रे॒ पयो॑ऽदुहत्।
 याऽस्य॒ सा त॒नूरासी॑त्।
 तामपा॑हत।
 सा ज्यो॑त्स्नाऽभवत्।
 सोऽकाम॑यत् प्रजा॑येयेति॑।
 स तपो॑ऽतप्यत।
 सोऽन्त॑र्वानभवत्।
 स उ॑पप॒क्षाभ्या॑मे॒वर्तू॑न॑सृजत।
 तेभ्यो॑ रज॒ते पात्रे॑ घृ॒तम॑दुहत्।
 याऽस्य॒ सा त॒नूरासी॑त् ॥ 56 ॥

तामपा॑हत।
 सोऽहो॑रा॒त्रयोः॑ स॒न्धिर॑भवत्।
 सोऽका॑मयत् प्रजा॑येयेति।
 स तपोऽत॑प्यत।
 सोऽन्त॑र्वानभवत्।
 स मुखो॑द्दे॒वान॑सृजत।
 तेभ्यो॑ हरि॑ते पात्रे सोम॑मदुहत्।
 याऽस्य॑ सा त॒नूरासी॑त्।
 तामपा॑हत।
 तदह॑रभवत् ॥ 57 ॥

ए॒ते वै प्र॒जाप॑ते॒र्दोहाः॑।
 य ए॒वं वेद॑।
 दुह॑ ए॒व प्र॒जाः।
 दिवा॑ वै नोऽभू॑दिति।
 तद्दे॒वानां॑ दे॒वत्व॑म्।
 य ए॒वं दे॒वानां॑ दे॒वत्वं वेद॑।
 दे॒वाने॒व भ॑वति।
 ए॒तद्वा अ॑हो॒रात्रा॑णां जन्म॑।
 य ए॒वम॑हो॒रात्रा॑णां जन्म॑ वेद॑।
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति ॥ 58 ॥

अस॒तोऽधि॒ मनो॑ऽसृज्यत।
 मनः॑ प्र॒जाप॑तिमसृजत।
 प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।
 तद्वा इ॒दं मन॑स्ये॒व पर॑मं प्रति॑ष्ठितम्।
 यदि॑दं किञ्च॑।
 तदे॒तच्छ्रो॑वस्य॒सं नाम॒ ब्रह्म॑।
 व्युच्छ॑न्ती॒ व्युच्छ॑न्त्यस्मै॒ वस्य॑सी॒ वस्य॑सी॒ व्युच्छ॑ति।
 प्रजा॑यते प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑।
 प्र पर॑मे॒ष्ठिनो॒ मात्रा॑माप्नोति।
 य ए॒वं वेद॑ ॥ 59 ॥

अ॒ग्निर॑जायत॒ तद्भूयो॑ऽतप्यताभि॒नदरो॑दी॒त्प्रजा॑पती
 रोद॑स्त्वम॑सृज॒तासृ॑जत घृ॒तम॑दुहृ॒द्याऽस्य॒ सा
 त॒नूरा॑सी॒दह॑रभवदृच्छति॒ वेद॑ ॥ 9 ॥

इ॒दं धूमो॑ऽग्नि॒ज्योति॑र॒र्चिर्मरी॑चय उदा॒रास्तद॑भ्रग् स
 ज॒घना॑त्सा तमि॑स्त्रा सप्र॒जन॑ना॒त्सा जो॑त्स्त्रा स उ॒पप॑क्षाभ्याग्
 सोऽहो॑रा॒त्रयोः॑ स॒न्धिः स मुखा॑त्तदह॑र्दे॒ववा॑न्मृन्मये
 दारु॑मये रज॒ते हरि॑ते तेभ्य॒स्ताभ्यो॒ द्वे तेऽन्नं॑ पयो॑
 घृ॒तगं॑ सोम॑म् ॥

प्र॒जाप॑तिरिन्द्र॑मसृजताऽऽनुजा॒वरं॑ दे॒वाना॑म्।
 तं प्राहि॑णोत्।
 परे॑हि।

ए॒तेषां॑ दे॒वाना॒मधि॑पतिरे॒धीति॑ ।
 तं दे॒वा अ॑ब्रुवन् ।
 कस्त्वमसि॑ ।
 व॒यं वै त्वच्छ्रे॒याग्ं॑सः स्म॒ इति॑ ।
 सोऽब्र॑वीत् ।
 कस्त्वमसि॑ व॒यं वै त्वच्छ्रे॒याग्ं॑सः स्म॒
 इति॑ मा दे॒वा अ॑वोच॒न्निति॑ ।
 अथ॒ वा इ॒दं तर्हि॑ प्र॒जाप॑तौ॒ हर॑ आसीत् ॥ 60 ॥

यद॒स्मिन्ना॑दित्ये ।
 तदे॒नम॑ब्रवीत् ।
 ए॒तन्मे॒ प्रय॑च्छ ।
 अथा॒हमे॒तेषां॑ दे॒वाना॒मधि॑पतिर्भविष्या॒मीति॑ ।
 कोऽह॑ग् स्या॒मित्य॑ब्रवीत् ।
 ए॒तत्प्र॒दायेति॑ ।
 ए॒तत्स्या॒ इत्य॑ब्रवीत् ।
 यदे॒तद्ब्र॑वी॒षीति॑ ।
 को ह॒ वै नाम॑ प्र॒जाप॑तिः ।
 य ए॒वं वेद॑ ॥ 61 ॥

वि॒दुरे॑न॒ नाम्ना॑ ।
 तद॑स्मै रु॒क्मं कृ॒त्वा प्रत्य॑मुश्चत् ।

ततो॒ वा इन्द्रो॑ दे॒वाना॒मधि॑पतिरभवत्।
य एवं वेद॑।
अधि॑पतिरे॒व संमा॒नानां॑ भवति।
सोऽमन्य॑त।
किं किं॑ वा अ॒कर॒मिति॑।
स च॒न्द्रं म॒ आह॑रेति॒ प्राल॑पत्।
तच्च॒न्द्रम॑सश्चन्द्रम॒स्त्वम्।
य एवं वेद॑ ॥ 62 ॥

च॒न्द्रवा॑ने॒व भ॑वति।
तं दे॒वा अ॑ब्रुवन्।
सु॒वीर्यो॑ मर्या॒ यथा॑ गोपा॒यत॒ इति॑।
तथ्सूर्य॑स्य सूर्य॒त्वम्।
य एवं वेद॑।
नैनं॑ द॒भ्रोति॑।
कश्च॒नास्मि॒न्वा इ॒दमिन्द्रि॑यं प्रत्य॑स्था॒दिति॑।
तदिन्द्र॑स्येन्द्र॒त्वम्।
य एवं वेद॑।
इन्द्रि॒याव्ये॑व भ॑वति ॥ 63 ॥

अ॒यं वा इ॒दं प॑र॒मोऽभू॑दिति।
तत्प॑रमे॒ष्ठिनः॑ परमेष्ठि॒त्वम्।

य ए॒वं वेद॑।
 प॒र॒मा॒मे॒व का॒ष्ठां गच्छ॑ति।
 तं दे॒वाः सं॒मु॒न्तं पर्य॑विशन्।
 वस॑वः पु॒रस्ता॑त्।
 रु॒द्रा दक्षि॑णतः।
 आ॒दि॒त्याः प॒श्चात्।
 विश्वे॑ दे॒वा उत्त॑रतः।
 अङ्गि॑रसः प्र॒त्यश्च॑म् ॥ 64 ॥

सा॒ध्याः परा॑श्चम्।
 य ए॒वं वेद॑।
 उपै॑नग्ं स॒मा॒नाः संवि॑शन्ति।
 स प्र॒जाप॑तिरे॒व भू॒त्वा प्र॒जा आव॑यत्।
 ता अ॑स्मै नाति॑ष्ठन्तान्नाद्या॑य।
 ता मुखं॑ पु॒रस्ता॑त्पश्य॑न्तीः।
 दक्षि॑णतः पर्या॑यन्।
 स दक्षि॑णतः पर्य॑वर्तयत।
 ता मुखं॑ पु॒रस्ता॑त्पश्य॑न्तीः।
 मुखं॑ दक्षि॑णतः ॥ 65 ॥

प॒श्चात्प॑र्या॑यन्।
 स प॒श्चात्प॑र्यवर्तयत।

ता मुखं पुरस्तात्पश्यन्तीः।
 मुखं दक्षिणतः।
 मुखं पश्चात्।
 उत्तरतः पर्यायन्।
 स उत्तरतः पर्यवर्तयत।
 ता मुखं पुरस्तात्पश्यन्तीः।
 मुखं दक्षिणतः।
 मुखं पश्चात् ॥ 66 ॥

मुखमुत्तरतः।
 ऊर्ध्वा उदायन्।
 स उपरिष्ठान्यवर्तयत।
 ताः सर्वतोमुखो भूत्वाऽऽवयत्।
 ततो वै तस्मै प्रजा अतिष्ठन्तान्नाद्याय।
 य एवं विद्वान्परि च वर्तयते नि च।
 प्रजापतिरेव भूत्वा प्रजा अंति।
 तिष्ठन्तेऽस्मै प्रजा अन्नाद्याय।
 अन्नाद एव भवति ॥ 67 ॥

आसीद्वेदं चन्द्रमस्त्वं य एवं वेदन्द्रियाव्येव भवति
 प्रत्यश्च मुखं दक्षिणतो मुखं पश्चान्नव च ॥ 10 ॥

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत ब॒होर्भू॑या॒न्त्स्या॒मिति॑ ।
 स ए॒तं द॑श॒होता॑रमपश्यत् ।
 तं प्रायु॑ङ्क्त ।
 तस्य॒ प्रयु॑क्ति ब॒होर्भू॑या॒नभव॑त् ।
 यः का॒मये॑त ब॒होर्भू॑या॒न्त्स्या॒मिति॑ ।
 स द॑श॒होता॑रं प्रयु॑ञ्जीत ।
 ब॒होरे॒व भू॑या॒न्भव॑ति ।
 सोऽका॑मयत वी॒रो म॒ आज्ञा॑ये॒तेति॑ ।
 स द॑श॒होतु॑श्चतु॒र्होता॑रं निर॑मिमीत ।
 तं प्रायु॑ङ्क्त ॥ 68 ॥

तस्य॒ प्रयु॑क्तीन्द्रोऽजायत ।
 यः का॒मये॑त वी॒रो म॒ आज्ञा॑ये॒तेति॑ ।
 स चतु॑र्होता॒रं प्रयु॑ञ्जीत ।
 आऽस्य॑ वी॒रो जा॑यते ।
 सोऽका॑मयत प॒शुमा॑न्त्स्या॒मिति॑ ।
 स चतु॑र्होतुः प॒ञ्चहो॑ता॒रं निर॑मिमीत ।
 तं प्रायु॑ङ्क्त ।
 तस्य॒ प्रयु॑क्ति प॒शुमा॑न॒भव॑त् ।
 यः का॒मये॑त प॒शुमा॑न्त्स्या॒मिति॑ ।
 स प॒ञ्चहो॑ता॒रं प्रयु॑ञ्जीत ॥ 69 ॥

प॒शु॒मा॒ने॒व भ॑वति ।
 सो॑ऽका॒म॒य॒त॒र्त॒वो मे॑ क॒ल्पे॒र॒न्नि॒ति ।
 स प॒ञ्च॑होतुः ष॒ड्ढो॑ता॒रं नि॒र॑मिमीत ।
 तं प्रायु॑ङ्क्त ।
 तस्य॑ प्रयु॑त्त॒य॒त॒वो॑ऽस्मा अकल्पन्त ।
 यः का॒म॒ये॑त॒र्त॒वो मे॑ क॒ल्पे॒र॒न्नि॒ति ।
 स ष॒ड्ढो॑ता॒रं प्रयु॑ञ्जीत ।
 क॒ल्प॑न्तेऽस्मा ऋ॒त॒वः ।
 सो॑ऽका॒म॒य॒त सोम॑पः सो॒म॒या॒जी स्या॑म् ।
 आ मे॑ सोम॑पः सो॒म॒या॒जी जा॑येतेति ॥ 70 ॥

स ष॒ड्ढो॑तुः स॒प्त॒हो॑ता॒रं नि॒र॑मिमीत ।
 तं प्रायु॑ङ्क्त ।
 तस्य॑ प्रयु॑क्ति सोम॑पः सो॒म॒या॒ज्य॑भवत् ।
 आऽस्य॑ सोम॑पः सो॒म॒या॒ज्य॑जायत ।
 यः का॒म॒ये॑त सोम॑पः सो॒म॒या॒जी स्या॑म् ।
 आ मे॑ सोम॑पः सो॒म॒या॒जी जा॑येतेति ।
 स स॒प्त॒हो॑ता॒रं प्रयु॑ञ्जीत ।
 सोम॑प ए॒व सो॒म॒या॒जी भ॑वति ।
 आऽस्य॑ सोम॑पः सो॒म॒या॒जी जा॑यते ।
 स वा ए॒ष प॒शुः प॑ञ्च॒धा प्र॑ति॒ति॒ष्ठति ॥ 71 ॥

प॒द्भि॒र्मुखे॑न ।
 ते दे॒वाः प॒शून् वि॒त्वा ।
 सु॒व॒र्गं लो॒कमा॑यन् ।
 तेऽमु॒ष्मिन्लो॒के व्य॑क्षुध्यन् ।
 तेऽब्रु॑वन् ।
 अ॒मु॒तः प्र॒दानं॑ वा उ॒प॒जिजी॑वि॒मेति॑ ।
 ते स॒प्तहो॑तारं य॒ज्ञं वि॒धाया॒यास्य॑म् ।
 आ॒ङ्गीर॒सं प्रा॑हि॒ण्वन् ।
 ए॒तेना॒मु॒त्र क॑ल्प॒येति॑ ।
 तस्य॒ वा इ॒यं क्लृ॑प्तिः ॥ 72 ॥

य॒दिदं॑ कि॒ञ्च ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 क॒ल्प॑तेऽस्मै ।
 स वा अ॒यं म॑नु॒ष्येषु॑ य॒ज्ञः स॒प्तहो॑ता ।
 अ॒मु॒त्र स॒द्भ्यो दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हति ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 उ॒पै॒नं य॒ज्ञो न॑मति ।
 यो वै च॒तुर्हो॑त॒ृणां नि॒दानं॑ वेद ।
 नि॒दानं॑वा॒न्भव॑ति ।
 अ॒ग्नि॒हो॒त्रं वै द॑श॒होतु॑र्नि॒दानम्॑ ।

दर्शपूर्णमासौ चतुर्होतुः।
 चातुर्मास्यानि पञ्चहोतुः।
 पशुबन्धः षड्होतुः।
 सौम्योऽध्वरः सप्तहोतुः।
 एतद्वै चतुर्होतृणां निदानम्।
 य एवं वेद।
 निदानवान्भवति ॥ 73 ॥

अमिमीत तं प्रायुङ्क्त पञ्चहोतारं प्रयुञ्जीत जायेतेति
 तिष्ठति कृप्तिर्दशहोतुर्निदानम् सप्त च ॥ 11 ॥

प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति प्रजापतिरकामयत
 दर्शपूर्णमासौ सृजेयेति प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति
 स तपः स त्रिवृतं प्रजापतिरकामयत दशहोतारं तेन
 दशधाऽऽत्मानं देवा वै वरुणमन्तो वै प्रजापतिस्ताः
 सृष्टाः संमश्लिष्यन्देवा वै चतुर्होतृभिरिदं वा अग्रे
 प्रजापतिरिन्द्रं प्रजापतिरकामयत बहोर्भूयानेकादश ॥ 11 ॥

प्रजापतिस्तद्ग्रहस्य प्रजापतिरकामयतानयैवैनत्तस्य वा
 इयं कृप्तिस्तस्मात्तेपानाज्योतिर्यदस्मिन्नादित्ये स
 षड्होतुः सप्तहोतारं त्रिसप्ततिः ॥ 73 ॥

प्रजापतिरकामयत निदानवान्भवति ॥

॥ हरिः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टके
 द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥